

Інформаційна довідка щодо ветеранської політики на регіональному рівні в Україні*

***Анотація.** В інформаційній довідці викладено результати аналізу ветеранської політики на регіональному рівні в Україні; визначено засади та основні напрями такої політики, за якими здійснюють роботу уповноважені органи державної влади та органи місцевого самоврядування; наведено приклади реалізованих заходів, проєктів та програм.*

***Ключові слова:** ветерани, ветеранська політика, соціальна підтримка ветеранів, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації.*

Вступ

Ветеранська політика є пріоритетною складовою внутрішньої політики держави, що закріплено у стаття 10¹ Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»¹. Так, Закон визначає засади внутрішньої політики у ветеранській сфері, зокрема щодо: визнання ролі ветеранів у збереженні української державності; створення єдиної державної системи обліку, яка дозволяє індивідуально визначати потреби ветеранів; гарантій у сферах медицини, освіти, працевлаштування, соціального захисту; реабілітації, здійснення профілактики та лікування посттравматичного стресового розладу; підтримки у здобутті економічної самостійності (розвитку ветеранського підприємництва), громадській діяльності, патріотичному вихованні молоді; створення культури поваги, збереження пам'яті про загиблих; сприяння створенню культурної спадщини, пов'язаної з українською військовою доблестю; фінансового забезпечення заходів та програм.

Засади внутрішньої політики у ветеранській сфері відображені також у Плані законопроектної роботи Верховної Ради України на 2025 рік, яким передбачено низку законодавчих ініціатив (пп. 228, 350, 351, 354, 359)²; Плані пріоритетних дій Уряду на 2025 рік (пп. 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 129)³; Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року⁴ тощо.

Відповідно до засади внутрішньої політики, визначених урядом напрямів діяльності⁵ ветеранська політика реалізується на регіональному рівні.

¹ Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

² План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2025 рік : Затверджено Постановою Верховної Ради України від 11 лютого 2025 р. № 4228-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4228-20#n14>

³ План пріоритетних дій Уряду на 2025 рік : Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2025 р. № 131-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2025-rik-180225-131r>

⁴ Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#n12>

⁵ Прем'єр-міністр озвучив основні напрями нової ветеранської політики. Вебсайт Урядового порталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-ozvuchyv-osnovni-napriamy-novoi-veteranskoi-polityky>

Варто зазначити, що питання ветеранської політики представлені в Інформаційній довідці щодо ветеранської політики в Україні⁶ та Інформаційній довідці щодо доступності сервісних послуг для ветеранів та членів їхніх сімей⁷.

Оскільки поняття «регіональна ветеранська політика» не закріплено у законодавстві, тому пропонується в інформаційній довідці його застосовувати як діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямована на забезпечення соціального захисту, інтеграції, реабілітації, розвитку потенціалу ветеранів і членів їхніх сімей на рівні регіонів України. Дефініцію «ветеранська інфраструктура» пропонується застосовувати як сукупність інструментів, систем і служб, необхідних для реабілітації та інтеграції ветеранів / ветеранок у цивільне життя (у редакції проекту Закону України «Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України» № 13696 від 25.08.2025 р.⁸, поданого Кабінетом Міністрів України).

Основна частина

На виконання положень законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»⁹, «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»¹⁰ тощо урядом посилюється та удосконалюється робота на регіональному рівні. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 р. № 702¹¹ утворено самостійні структурні підрозділи з питань ветеранської політики в межах встановленої граничної чисельності працівників місцевих державних адміністрацій; постановою Кабінету Міністрів України від 3 травня 2024 р. № 493¹² конкретизовано окремі питання діяльності місцевих структурних підрозділів, на які покладено функції з питань ветеранської політики, зокрема щодо видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни, порядку виплати грошової допомоги.

На нашу думку, розширення інфраструктури органів, які реалізують ветеранську політику, сприятиме підвищенню доступності та ефективності надання послуг ветеранам війни та членам їхніх сімей.

⁶ Інформаційна довідка щодо ветеранської політики в Україні. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/76392.html

⁷ Інформаційна довідка щодо доступності сервісних послуг для ветеранів та членів їхніх сімей. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/76504.html

⁸ Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України : Проект Закону України від 25.08.2025 р. реєстр. № 13696. Картка законопроекту. Вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57192>

⁹ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#n577>

¹⁰ Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 р. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#top>

¹¹ Деякі питання діяльності територіальних органів Міністерства у справах ветеранів та підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій з питань ветеранської політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 р. № 702. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/702-2023-ii>

¹² Про внесення до деяких постанов Кабінету Міністрів України змін щодо окремих питань діяльності місцевих структурних підрозділів, на які покладено функції з питань ветеранської політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 травня 2024 р. № 493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493-2024-n#Text>

Регіональна ветеранська політика формується як комплексна система, що координується Міністерством у справах ветеранів України (відповідно до Положення¹³) (далі – Мінветеранів) та реалізується відповідними структурними підрозділами обласних та районних державних адміністрацій / військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування за участі інституцій громадянського суспільства.

Приклади проєктів / заходів / практик, що реалізуються у ветеранській сфері, відповідно до визначених законодавством пріоритетів, викладено у Інформаційній довідці щодо доступності сервісних послуг для ветеранів та членів їхніх сімей¹⁴. Так, представлено аналіз щодо: діяльності установ та організацій, які надають такі послуги – територіальних органів соціального захисту населення, сервісних офісів у громадах, центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП); потенціалу вебплатформи «е-Ветеран»¹⁵; системи заходів із супроводу ветеранів, яка базується на клієнтоцентристському підході; програм, спрямованих на реінтеграцію ветеранів та членів їх сімей до активного суспільного життя, забезпечення збереження та відновлення фізичного та психічного здоров'я, підтримку підприємницької діяльності ветеранів та сприяння в їх працевлаштуванні, шляхом надання бюджетних грантів ветеранам та членам їхніх сімей.

Також доцільно зазначити, що у 2023 році за ініціативи Мінветеранів стартував проєкт «Помічник ветерана», який пілотний у Львівській, Вінницькій, Дніпропетровській і Миколаївській областях, і згодом впроваджений у Закарпатській, Київській, Сумській, Полтавській, Харківській області, місті Київ¹⁶. Таким чином у складі територіальних громад запроваджено інститут помічника ветерана. Наразі проєкт удосконалено в оновленій формі – «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб»¹⁷ і він реалізується комунальними установами та закладами на рівні територіальних громад по всій Україні. Завданнями фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб є: надання ветеранам супроводу за напрямками допомоги та послуг, відповідно до законодавства; інформування ветеранів війни, демобілізованих осіб, членів їх сімей щодо отримання статусів, послуг та соціальних гарантій, отримання житла, реабілітації, працевлаштування, юридичної підтримки; здійснення контролю потреб ветеранів; надання кризової психологічної

¹³ Положення про Міністерство у справах ветеранів України: Затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2018-п#n12>

¹⁴ Інформаційна довідка щодо доступності сервісних послуг для ветеранів та членів їхніх сімей. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL:

https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/76504.html

¹⁵ е-Ветеран. URL: <https://eveteran.gov.ua/>

¹⁶ Помічник ветерана: дорожня карта для громад, кандидатів та родин Захисників і Захисниць. Вебсайт Харківської обласної військової адміністрації. URL: <http://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/3286/3303/3503/123866#:~:text=Хто%20такий%20помічник%20ветерана%2C%20яка,повноцінний%20адаптації%20до%20мирного%20життя>

¹⁷ ПОРЯДОК забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб: Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 2 серпня 2024 р. № 881. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/881-2024-п#n12>

допомоги тощо. Інформаційне забезпечення реалізації проєкту здійснює Мінветеранів через відповідні ресурси¹⁸.

Регіональні програми соціальної підтримки ветеранів доповнюють загальнодержавні ініціативи та передбачають різні види допомоги, зокрема забезпечення житлом, підтримку ветеранського бізнесу, отримання пільг за рахунок коштів місцевих громад. Наразі у кожній області впроваджено комплексні та цільові програми підтримки захисників і захисниць та членів їхніх сімей.

У Харківській області, за даними обласної військової адміністрації (ХОВА), на реалізацію заходів комплексної Програми (на 2024-2028 роки) з обласного бюджету у 2024 році було виділено 59,9 млн грн. У 2025 році – 136,5 млн грн. Функціонує Консультативна рада у справах ветеранів війни, сімей загиблих захисників України та Ради захисників Харківщини при ХОВА, громад та профільних установ, що дозволяє надавати захисникам і їхнім родинам всебічну підтримку, своєчасну, доступну і фахову допомогу¹⁹.

У Київській області, за даними обласної ради, на реалізацію цільової Програми соціальної підтримки ветеранів (на 2024-2025 роки) було передбачено 338081,734 тис. грн. Її виконання забезпечується структурними підрозділами обласної державної адміністрації, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями та формуваннями²⁰.

У Миколаївській області, за даними обласної ради, затверджено комплексну Програму соціальної підтримки ветеранів (на 2025-2027 роки) і передбачено створення Ради ветеранів війни з представників обласної військової адміністрації, громадських ветеранських організацій, депутатів обласної ради²¹.

Громадські об'єднання, як учасники реалізації ветеранської політики на державному та регіональному рівнях, проводять моніторинг діючих програм, їх компонентів, здійснюють порівняльний аналіз практик та джерел фінансування, надають рекомендації для територіальних громад²².

Розбудова ветеранської інфраструктури забезпечується завдяки взаємодії місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування з ветеранськими спільнотами, громадськими організаціями та міжнародними фондами. За грантової підтримки Програми розвитку Організації Об'єднаних

¹⁸ Відповіді на ключові питання щодо впровадження у громадах фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Вебсайт Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/vidpovidi-na-kluchovi-pitannya-schodo-vprovadzhennya-u-gromadah-fahivtsiv-iz-suprovodu-veteraniv-viyni-ta-demobilizovanih-osib>

¹⁹ Харківська ОВА посилює роботу у сфері ветеранської політики й соціальної підтримки захисників і захисниць України. Вебсайт Харківської обласної військової адміністрації. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/131575>

²⁰ Про затвердження Київської обласної цільової програми соціальної підтримки в Київській області Захисників та Захисниць України, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, а також родин Героїв Небесної Сотні на 2024-2025 роки. Вебсайт Київської обласної ради. URL: <https://kor.gov.ua/rishennia/pro-zatverdzhennia-kyivskoi-oblasnoi-tsilovoi-prohramy-sotsialnoi-pidtrymky-v-kyivskiy-oblasti-zakhysnykiv-ta-zakhysnyts-ukrainy-chleniv-simey-zahyblykh-pomerlykh-zakhysnykiv-i-zakhysnyts-ukrainy-a-ta/>

²¹ На Миколаївщині затвердили Комплексну програму підтримки ветеранів війни до 2027 року. Вебсайт Миколаївської обласної ради. URL: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/news.php?news=4208&group=20>

²² Місцева програма «Підтримка родин героїв»: поради для територіальних громад щодо її розробки. Вебсайт Інституту громадянського суспільства. URL: <https://www.csi.org.ua/news/misceva-programa-pidtrymka-rodyn-geroyiv-porady-dlya-terytorialnyh-gromad-shhodo-yiyi-rozrobky/>

Націй (далі – ПРООН) в Україні, уряду Німеччини, а також за рахунок коштів місцевого бюджету у місті Вознесенськ Миколаївської області відкрито новий простір підтримки ветеранів та їхніх сімей. Ініціатива реалізована неурядовою організацією «Агентство економічного розвитку»²³. Сума гранту склала близько 48 000 доларів США.

Аналогічний проєкт реалізовано громадською організацією «Серцевир» у партнерстві з ПРООН в Україні та урядом Німеччини у місті Чернігів. Загальна сума гранту склала понад 80 000 доларів США²⁴.

За підтримки ПРООН в Україні, уряду Нідерландів та Європейського Союзу створено ветеранські простори у громадах Сумської області. Грантові проєкти реалізовані на загальну суму 48 738 доларів США²⁵.

У Миргороді Полтавської області за ініціативи неурядової організації «Зміни Важливі», підтримки ПРООН в Україні та уряду Німеччини створено Центр підтримки та розвитку ветеранів «Ветеран-хаб Миргород» (грантове фінансування склало 70 000 доларів США). У реалізації проєкта взяла участь Миргородська міська рада²⁶.

Понад 100 ветеранів та членів їхніх сімей у Київській, Львівській та Вінницькій областях пройшли бізнес-навчання, а 52 підприємства ветеранів отримали гранти до 317 000 грн (6545 євро) в рамках проєкту, що фінансується Європейським Союзом та реалізується Міжнародною організацією з міграції (МОМ) у співпраці з Мінветеранів²⁷.

Висновки

Регіональна ветеранська політика в Україні формується як комплексна система, що координується Міністерством у справах ветеранів України та реалізується органами державної влади та органами місцевого самоврядування, з метою забезпечення соціального захисту, інтеграції, реабілітації, розвитку потенціалу ветеранів та членів їхніх сімей, в межах визначених державою пріоритетів.

На виконання положень законів і постанов уряду запроваджено та реалізується низка програм / проєктів / заходів, спрямованих на реінтеграцію ветеранів та членів їхніх сімей до активного суспільного життя, забезпечення збереження та відновлення фізичного та психічного здоров'я, підтримку підприємницької діяльності ветеранів та сприяння в їх працевлаштуванні тощо.

²³ The veteran support space opens in Voznesensk with support from Germany and UNDP to strengthen community-led reintegration. *United Nations Development Programme*. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/veteran-support-space-opens-voznensensk-support-germany-and-undp-strengthen-community-led-reintegration>

²⁴ UNDP and Germany back the opening of a new Veterans' Space in Chernihiv. *United Nations Development Programme*. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/undp-and-germany-back-opening-new-veterans-space-chernihiv>

²⁵ EU, UNDP, and the Netherlands facilitate establishment of new veteran spaces in Sumy Oblast. *EUROPEAN UNION WEBSITES*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-undp-and-netherlands-facilitate-establishment-new-veteran-spaces-sumy-oblast_en

²⁶ Veteran Support and Development Centre opens in Poltava Oblast thanks to Germany and UNDP. *United Nations Development Programme*. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/veteran-support-and-development-centre-opens-poltava-oblast-thanks-germany-and-undp>

²⁷ EU-funded Mentorship and Grants Boost Over 100 Veteran Businesses in Ukraine. *EUROPEAN UNION WEBSITES*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-funded-mentorship-and-grants-boost-over-100-veteran-businesses-ukraine_en

Регіональні комплексні та цільові програми підтримки ветеранів, які розроблено та впроваджено у всіх територіальних громадах України, доповнюють загальнодержавні ініціативи та передбачають різні види допомоги, зокрема забезпечення житлом, підтримку ветеранського бізнесу.

Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування з ветеранськими спільнотами, громадськими організаціями та міжнародними фондами сприяє розбудові ветеранської інфраструктури в Україні.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*